

Monika Niedźwiecka¹

**MONITORING JAKO ŚRODEK ZWIĘKSZAJĄCY
POZIOM BEZPIECZEŃSTWA W ZAKŁADACH
KARNYCH**

**VIDEO SURVEILLANCE AS A TOOL TO IMPROVE
THE LEVEL OF SECURITY IN CORRECTIONAL
FACILITIES**

Otrzymano: 31.01.2020 Zaakceptowano: 14.04.2020 Opublikowano: 26.06.2020

DOI: 10.5604/01.3001.0014.1394

Artykuł Oryginalny

Źródło finansowania – badania własne

Streszczenie

Zakład karny stanowi szczególną formę instytucji o charakterze izolacyjnym. Szczególne warunki panujące w jednostkach penitencjarnych oraz pełna izolacja skazanych powodują, że zapewnienie bezpieczeństwa zarówno osadzonym jaki i funkcjonariuszom Służby Więziennej wymaga zastosowania różnych środków i narzędzi. Przedmiotem niniejszych rozważań jest wskazanie podstawowych regulacji normatywnych oraz trudności praktycznych związanych z zastosowaniem monitoringu oraz ustalenie czy ma on wpływ na kształtowanie się poziomu bezpieczeństwa w zakładach karnych. W publikacji zwrócono uwagę na czynniki, które mogą mieć wpływ na kształtowanie się poziomu bezpieczeństwa wśród osób osadzonych w zakładach karnych analizując takie aspekty jak przeludnienie oraz przynależność do określonej grupy więźniów. Metodą badawczą wykorzystaną w pracy

¹ Mgr Monika Niedźwiecka, doktorantka, asystent w Instytucie Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego w Szczecinie, autor do korespondencji: Monika Niedźwiecka, e-mail: monikaniedzwiecka07@interia.pl, ORCID: 0000-0002-4341-5324.

jest metoda dogmatyczno-prawna. W następstwie przeprowadzonych rozważań stwierdzono, że konieczne są zmiany legislacyjne, które doprecyzują treść przepisów regulujących zastosowanie monitoringu na terenie zakładów karnych m.in. w zakresie uprawnień dyrektora zakładu karnego do objęcia skazanego monitoringiem, określenia maksymalnego okresu czasu, przez który mogą być przechowywane utrwalone zapisy obrazu lub dźwięku oraz ustalenia katalogu sytuacji, w których dopuszczalnym jest zainstalowanie monitoringu w łaźniach, kąciakach sanitarnych oraz pomieszczeniach przeznaczonych do kontroli osobistej z uwagi na poszanowanie intymności osób osadzonych.

Słowa kluczowe: zakład karny, monitoring, bezpieczeństwo, skazany, tymczasowo aresztowany

Abstract

Correctional facility is a very specific form of an isolation institution. Due to the specific conditions in penitentiary facilities and the complete isolation of convicts, ensuring security for both convicts and prison staff requires application of various means and tools. The subject of the analysis concerns description of the basic regulations and practical difficulties related to using of video surveillance and determination whether it has an impact on shaping the level of security in correctional facilities. The paper highlights factors that may affect the level of security among convicts in correctional facilities by analyzing such aspects as overcrowding of facilities and convicts' belonging to specific groups of prisoners. The research method used in the work is the dogmatic legal method. The exploration led to a conclusion that legislative changes are needed that will clarify the content of provisions regulating the use of video surveillance in correctional facilities, including: the scope of competences of the head of the correctional facility to put the convict under video surveillance; determining the maximum period of time of storage of the video or audio recordings; determining the catalogue of situations in which video surveillance can be installed in baths, sanitary stations and rooms intended for personal search in the context of respect for the privacy of convicts.

Key words: correctional facilities, video surveillance, security, convict, remand detainee

Wprowadzenie

Zakład karny jest szczególnie formą instytucji stworzoną przez państwo o charakterze izolacyjnym. E. Goffman opisuje ją jako instytucję totalną bądź ograniczającą z uwagi na szczególnie charakter warunków jakie cechują ten rodzaj instytucji². Podstawową cechą instytucji totalnej jest jej funkcja izolacyjna, która ma na celu pozbawienie wolności, swobody decydowania o sobie, przerwanie dotychczasowych kontaktów i więzi społecznych, pozbawienie wielu usług i udogodnień, konieczność poddawania się stałej kontroli dokonywanej przez personel administracji zakładu karnego a także ograniczenie bądź utratę poczucia bezpieczeństwa³.

Szczególne warunki panujące w jednostkach penitencjarnych oraz zupełna izolacja skazanych powodują, że w zakładach karnych tworzy się specyficzny rodzaj środowiska społecznego. Zakład karny staje się bowiem zetknięciem dwóch światów – ludzi, którzy zostali osadzeni w zakładzie karnym oraz ludzi zatrudnionych w danej jednostce penitencjarnej. Nadrzędny charakter administracji więziennej oraz restrykcje w zakresie codziennego funkcjonowania w ramach izolacji więziennej wymuszają na więźniach dostosowanie się do nowych warunków życia oraz reguł panujących w danej jednostce penitencjarnej. Proces adaptacji więźniów nie przebiega jednak w sposób jednorodny. Ilość czynników wpływających na proces adaptacyjny oraz późniejsze zachowanie więźniów jest niezliczona.

Obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku w ramach funkcjonowania jednostki penitencjarnej spoczywa na Dyrektora zakładu karnego⁴. Działalność Dyrektora zakładu karnego jest nadzorowana przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej oraz Dyrektora Generalnego Służby Więziennej⁵.

Specyfika życia w warunkach izolacji więziennej powoduje, że zagrożenie bezpieczeństwa staje się coraz bardziej doniosłe, a działania zwią-

² E. Goffman, *Charakterystyka instytucji totalnych*, w: *Współczesne teorie socjologiczne*, red. A. Jasińska-Kania, L.M. Nijakowski, J. Szacki, M. Ziółkowski, Warszawa 2006, s. 316–317.

³ W. Ambrozik, *Totalny, stygmatyzujący i wykluczający charakter oddziaływań resocjalizacyjnych*, „Resocjalizacja Polska” 2013, nr 5, s. 16–18.

⁴ Art. 13 ust. 2 pkt 2. ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. 2020, poz. 848 t.j.).

⁵ Art. 12 ust. 2 pkt 1 i 4 i art. 11 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. 2020, poz. 848 t.j.).

zane z zapewnieniem bezpieczeństwa zyskują znaczenie zarówno w zakresie działań administracji zakładów karnych, jak i regulacji prawnych.

Celem niniejszej pracy jest wskazanie regulacji prawnych związanych z zastosowaniem monitoringu jako środka zwiększającego poziom bezpieczeństwa w zakładach karnych oraz zwrócenie uwagi na czynniki, które mogą mieć wpływ na kształtowanie się poziomu bezpieczeństwa wśród osób osadzonych w zakładach karnych tj. przeludnienie oraz przynależność do określonej grupy więźniów.

Przeludnienie jako czynnik wpływający na poziom bezpieczeństwa osób osadzonych w zakładach karnych

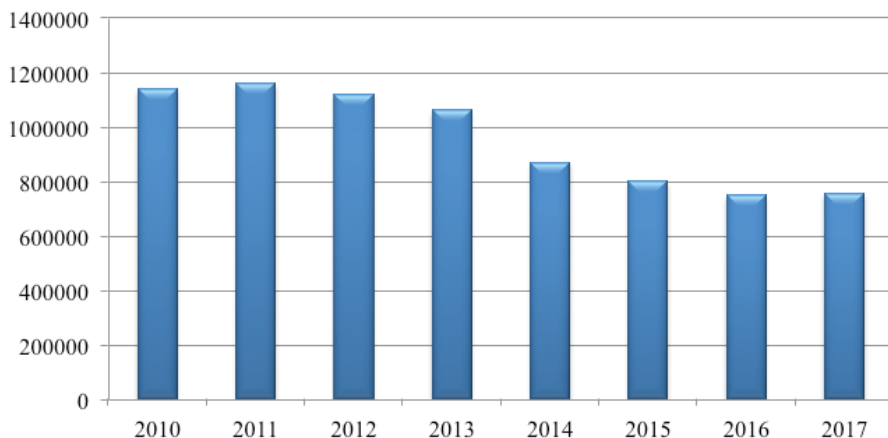
Problematyka przeludnienia zakładów karnych stała się przedmiotem wielu publikacji oraz debat interdyscyplinarnych⁶. E. Łuczak zwraca uwagę na to, że przeludnienie polskich zakładów karnych jest traktowane jako podstawowy problem polskiego więziennictwa już od lat 90. XX wieku⁷. Bez wątplenia przeludnienie zakładów karnych stanowi zagadnienie doniosłe, ponieważ generuje wiele niekorzystnych następstw o charakterze zarówno bezpośrednim, jak i pośrednim, co w istotny sposób przekłada się także na skuteczność pracy administracji więziennej. Liczebność osób osadzonych w zakładach karnych jest uzależniona od poziomu przestępczości (ilości stwierdzonych przestępstw) oraz rodzaju orzekanych kar (kary izolacyjne). Analiza danych statystycznych opublikowanych na stronie Komendy Głównej Policji wskazuje na spadek ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych w Polsce w okresie ostatnich siedmiu lat. Rok 2017 w porównaniu do roku 2010 przyniósł spadek przestępczości o prawie 34%⁸.

⁶ Zob. także: T. Szymanowski, *Przeludnienie zakładów karnych, jego następstwa, metody ograniczania tego zjawiska*, „Czasopismo prawa karnego i nauk penalnych”, Rok XI: 2007, z. 1, s. 282–294 oraz A. Nawój-Śleszyński, *Przeludnienie więzień w Polsce – przyczyny, następstwa i możliwości przeciwdziałania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 157–158.

⁷ E. Łuczak, *Współczesne problemy resocjalizacji penitencjarnej i ich minimalizowanie*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2016, T. XXXV, z. 2, s. 106–107.

⁸ Dane stanowiące podstawę niniejszego opracowania pochodzą ze statystyk opublikowanych przez Komendę Główną Policji, <http://www.statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/121940,Przestepstwa-ogolem.html>, dostęp: 10.01.2020.

Wykres 1. Przepiępstwa stwierdzone w latach 2010–2017

Źródło: dane statystyczne opublikowane przez Komendę Główną Policji.

Pomimo spadku przestępczości kara pozbawienia wolności nadal pozostaje najczęściej orzecaną karą. Prowadzi to do sukcesywnego wzrostu liczby osób osadzonych w zakładach karnych, co w konsekwencji może doprowadzić do ich przeludnienia⁹.

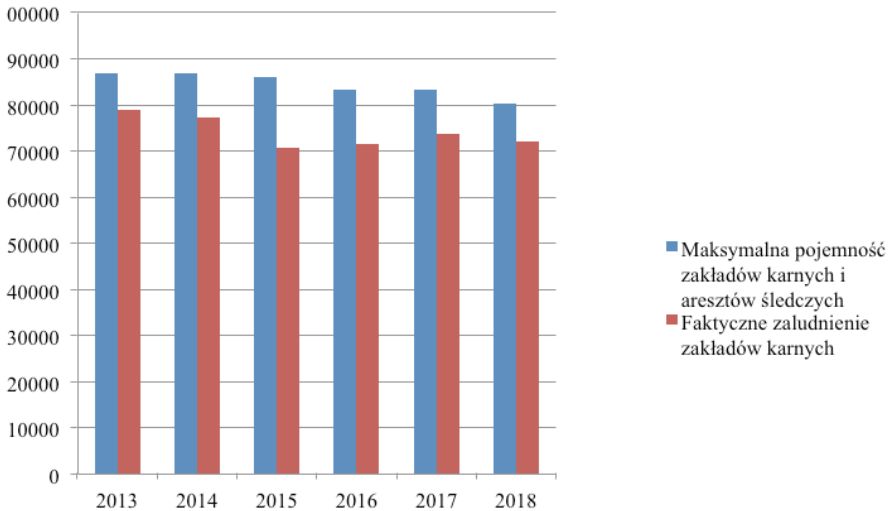
Tabela 1. Rodzaje wymierzonych kar w latach 2013–2017

Rodzaj kary	2013	2014	2015	2016	2017
Grzywna samoistna	76 759	63 078	61 461	98 776	84 721
Ograniczenie wolności	41 287	33 009	31 096	61 720	53 854
Pozbawienie wolności	235 032	199 167	167 028	125 368	99 346
25 lat pozbawienia wolności	77	66	64	68	50
Dożywotnie pozbawienie wolności	28	10	9	16	29

Źródło: dane statystyczne opublikowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości¹⁰.

⁹ J. Hołda, *Przestępczość i polityka kryminalna w Polsce współczesnej*, w: *Prawo karne wykonawcze*, red. K. Paterak-Nowak, Warszawa 2017, s. 43–45.

¹⁰ Dane stanowiące podstawę niniejszego opracowania pochodzą ze statystyk opublikowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości, *Statystyka sądowa prawomocne osądzenia osób dorosłych lata 2013–2017*, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>, dostęp: 10.01.2020.

Wykres 2. Dane o zaludnieniu zakładów karnych i aresztów śledczych

Źródło: dane statystyczne opublikowane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej¹¹.

Powyższy wykres przedstawiający statystyczne porównanie maksymalnej pojemności zakładów karnych oraz aresztów śledczych w odniesieniu do faktycznej liczby osób w nich osadzonych ukazuje, że w Polsce nie występuje zjawisko przeludnienia w zakładach karnych oraz aresztach śledczych.

Jeden z determinantów powodujących, że w polskich jednostkach penitencjarnych nie występuje zjawisko przeludnienia może stanowić wielkość powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego osadzonego. Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu¹² w treści rekomendacji wskazał, że powierzchnia mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego powinna wynosić 4 m², podczas gdy w Polsce wynosi ona jedynie 3 m², natomiast w celi jednoosobowej norma ta wynosić powinna 6 m². Zastosowanie się do treści rekomendacji powodowałoby, że liczba miejsc w zakładach karnych

¹¹ Dane stanowiące podstawę niniejszego opracowania pochodzą ze statystyk opublikowanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>, dostęp: 10.01.2020.

¹² Zob. dokument „Przestrzeń mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego w jednostkach penitencjarnych: standardy CPT” CPT/Inf (2015) 44 oraz § 42 CPT/Inf(2014) 21 i § 83 CPT/Inf (2011).

w Polsce powinna wynosić 57 tysięcy¹³. Z treści informacji o zaludnieniu jednostek penitencjarnych, która została opublikowana przez Centralny Zarząd Służby Więziennej w Warszawie w dniu 10 stycznia 2020 r. wynika, że liczba osób faktycznie przebywających w zakładach penitencjarnych wynosiła na dzień 10 stycznia 2020 r. 74 167 osób, a ogólny stan zaludnienia jednostek penitencjarnych utrzymywał się na poziomie 91,4%¹⁴.

Podkreślić należy, że pomimo tego, iż ilość osób osadzonych w zakładach karnych nie przekracza maksymalnej pojemności zakładów karnych i aresztów śledczych, współczynnik zaludnienia pozostaje na wysokim poziomie, wynosząc na dzień 13 marca 2020 r. 94,20%¹⁵. Istotnym jest, że współczynnik ten wzrósł w odniesieniu do dnia 10 stycznia 2020 r. o 2,8%. Wzrost ogólnej liczby przestępczości oraz brak zmian w zakresie orzekania kar izolacyjnych może spowodować szybki wzrost ilości osób osadzanych w zakładach karnych i aresztach śledczych, a w konsekwencji, w niedługim czasie doprowadzić do ich przeludnienia.

Należy pamiętać, że przeludniony zakład karny jest miejscem, w którym łatwo stać się ofiarą różnych form przemocy. Ofiarami stają się nie tylko więźniowie, ale także funkcjonariusze pracujący w danym zakładzie. Wzrost zagęszczenia zaludnienia w zakładzie karnym wywołuje szereg negatywnych reakcji, które nieuchronnie potęgują się wraz z ograniczaniem przestrzeni życiowej współwięźniów. Podkreślić należy, że zakład karny jest miejscem, w którym przebywa wielu więźniów posiadających cechy psychofizyczne, które w sytuacjach trudnych – a taką jest niewątpliwie ograniczenie przestrzeni życiowej skazanego na skutek przeludnienia – predestynują je do bycia ofiarami bądź sprawcami czynów agresywnych¹⁶. Problematyka przeludnienia zakładów karnych została zauważona także przez B. Hołysta, który podkreśla, że jednym z istotnych czynników wiktymizacji jest właśnie przepełnienie więzień¹⁷.

Mając na uwadze powyższe uznać należy, że pożądanym jest, aby zjawisko przeludnienia w jednostkach penitencjarnych nadal było przedmio-

¹³ J. Felczak, *Polski system penitencjarny racjonalizacja kosztów*, Warszawa 2014, s. 121–122.

¹⁴ Dane opublikowane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, <https://sw.gov.pl/storna/statystyka-roczna>, dostęp: 10.01.2020.

¹⁵ Dane opublikowane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, <https://sw.gov.pl/assets/32/72/45/1232f1acee0f5988ff6e51289192370c3bdb6762.pdf>, dostęp: 17.03.2020.

¹⁶ A. Nawój-Śleszyński, *Przeludnienie więzień w Polsce – przyczyny, następstwa i możliwości przeciwdziałania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 157–158.

¹⁷ B. Hołyst, *Wiktymologia*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2006, s. 1023.

tem debat oraz prac naukowych. Wysokość współczynnika zaludnienia jest obecnie na tyle wysoka, że wystąpienie zjawiska przeludnienia wydaje się być tylko kwestią czasu.

Przynależność do określonej grupy więźniów jako czynnik wpływający na poziom bezpieczeństwa osób skazanych

Kara pozbawienia wolności niezależnie od długości okresu na jaki została orzeczona ma na celu okresową izolację skazanego od społeczeństwa. Funkcja izolacyjna kary w postaci pozbawienia wolności jest realizowana poprzez zastosowanie zabezpieczeń techniczno-ochronnych, izolację współuczestników przestępstwa oraz monitorowanie zachowania skazanych¹⁸. Rodzaj oraz zakres zastosowanych środków ochronnych jest dostosowywany do poszczególnych grup więźniów. Do grupy osób osadzonych wymagających wzmożonych działań ochronnych zalicza się między innymi osoby: tymczasowo aresztowane, należące do zorganizowanej grupy przestępczej a także odbywające kary długoterminowe i karę dożywotniego pozbawienia wolności¹⁹.

Każda z wymienionych grup wiąże się z innym rodzajem zagrożeń i wymaga zastosowania odmiennych środków ochronnych, które zapewnią jej bezpieczeństwo.

Szczególną grupę osób osadzonych stanowią osoby tymczasowo aresztowane. Wykonanie tymczasowego aresztowania służy bowiem zabezpieczeniu prawidłowego toku postępowania karnego²⁰, a nie odbyciu określonego wymiaru kary, jak to ma miejsce w odniesieniu do osób skazanych. Osoby tymczasowo aresztowane umieszcza się w aresztach śledczych lub w specjalnie do tego wyodrębnionych oddziałach zakładu karnego²¹.

Za zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego oraz bezpieczeństwo osób tymczasowo aresztowanych odpowiada dyrektor aresztu

¹⁸ M. Sas, *Penitencjarne aspekty przestępczości zorganizowanej na przykładzie Aresztu Śledczego w Poznaniu*, w: *Przestępczość XXI Wieku Zapobieganie i Zwalczanie Problemy prawno-kryminologiczne*, red. E.W. Pływaczewski, W. Filipkowski, Z. Rau, Warszawa 2015, s. 678–679.

¹⁹ Art. 88 § 3 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.), dalej: k.k.w.

²⁰ Art. 207 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

²¹ Art. 208 § 2 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

śledczego²² bądź dyrektor danego zakładu karnego²³. Kodeks karny wykonawczy w sposób szczegółowy opisuje, w jaki sposób powinno się rozmieszczać osoby tymczasowo aresztowane. Zgodnie z treścią art. 212 § 1 k.k.w. osoby tymczasowo aresztowane powinny być rozmieszczane w areszcie śledczym w sposób zapobiegający ich wzajemnej demoralizacji. W szczególności zaleca się oddzielenie osób niekaranych od osób uprzednio odbywających karę pozbawienia wolności oraz izolację osób młodocianych od osób dorosłych, chyba że szczególne względy wychowawcze przemawiają za umieszczeniem dorosłego z młodocianym lub młodocianymi²⁴.

Istotnym aspektem jest również izolacja osób powiązanych ze sobą w ramach popełnionego przestępstwa. Nie można bowiem wykluczyć wystąpienia sytuacji, w której środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania zastosowano by względem współsprawców przestępstwa i osadzono ich w jednym areszcie śledczym bądź oddziale zakładu karnego. Wystąpienie takiej sytuacji byłoby zjawiskiem niepożądanym, ponieważ mogłoby istotnie zagrozić prawidłowości toku postępowania karnego. Można także założyć hipotetyczną sytuację, w której tymczasowo aresztowany zostanie potencjalny sprawca przestępstwa oraz świadek tego przestępstwa, który został tymczasowo aresztowany w innej sprawie. Każda z tych sytuacji niesie za sobą niebezpieczeństwo związane z niekontrolowanym kontaktem pomiędzy współsprawcami czy sprawcą a świadkiem zdarzenia. Zadaniem dyrektora aresztu śledczego czy zakładu karnego jest zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania karnego, a więc uniemożliwienie nawiązywania wzajemnych kontaktów pomiędzy tymi osobami.

Odpowiednie rozmieszczenie osób tymczasowo aresztowanych oraz kontrola w zakresie ich zachowania nie należy do zadań łatwych. Należy mieć na uwadze, że część osób może być poddana izolacji w ramach tego środka zapobiegawczego po raz pierwszy, co może się wiązać z szeregiem zachowań niepożądanych spowodowanych nagłą izolacją. Istotnym problemem może być także kwestia odpowiedniego rozmieszczenia osób w ramach aresztu śledczego czy danego oddziału zakładu karnego, ponieważ od roku 2015 ilość osób tymczasowo aresztowanych znacznie rośnie.

²² Art. 208 § 4. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

²³ Art. 13 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. 2020, poz. 848 t.j.).

²⁴ Art. 212 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

Z danych opublikowanych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka wynika, że w dniu 31 maja 2019 r. ilość osób tymczasowo aresztowanych w Polsce wynosiła 8 365 osób²⁵. W roku 2015 ilość ta kształtowała się na poziomie 4 162 osób²⁶.

Kolejną grupę stanowią więźniowie należący do zorganizowanych grup przestępczych. M. Sas opisując grupę więźniów należących do zorganizowanej grupy przestępczej na przykładzie Aresztu Śledczego w Poznaniu, zwraca uwagę na cechy, jakie wyróżniają jej członków. Szczególną uwagę zwraca na predyspozycje poszczególnych członków grupy, które są zdeterminowane ich hierarchią w grupie przestępczej. Członków grupy przestępczej wyróżnia także sieć powiązań pomiędzy poszczególnymi osobami jak i współwięźniami oraz wysoki status materialny. Istotnym problemem związanym z zapewnieniem bezpieczeństwa osadzonym należącym do tej grupy więźniów jest sytuacja, gdy w tym samym zakładzie karnym osadzeni zostaną członkowie, którzy są powiązani z przestępczością zorganizowaną bądź przynależą do konkurencyjnej grupy przestępczej²⁷. Nie można bowiem wykluczyć wystąpienia sytuacji, w której porachunki osób należących do grup przestępczych zostaną przeniesione na teren zakładu karnego²⁸.

Kolejną grupę więźniów wymagających zastosowania wzmożonych środków ochronnych stanowią więźniowie skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności oraz kary długoterminowe. H. Machel podkreśla, że długi okres izolacji więźniów skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności oraz kary długoterminowe powodują u nich frustrację, która może objawiać się w postaci zachowań agresywnych²⁹. Istotnym problemem są także stany depresyjne³⁰. Osoby skazane na karę dożywotniego

²⁵ A. Klepczyński, P. Kładoczny, K. Wiśniewska, *Tymczasowe aresztowanie – (nie)tymczasowy problem. Analiza aktualnej praktyki stosowania tymczasowego aresztowania*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2019, s. 5.

²⁶ Dane opublikowane przez Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/osadzeni-w-zakladach-karnych-i-aresztach-sledczych,2,1.html>, dostęp: 17.03.2020.

²⁷ M. Sas, *op. cit.*, s. 686–687.

²⁸ E. Zawada, *Penitencjarne aspekty przestępczości zorganizowanej*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1999, nr 24–25, s. 82–83.

²⁹ H. Machel, *Więzienie jako instytucja karna i resocjalizacyjna*, Gdańsk 2003, s. 194–196.

³⁰ H. Machel, *Sens i bezsens długotrwałej izolacji więziennej – opracowanie poświęcone karze 25 lat pozbawienia wolności oraz karze dożywotniego pozbawienia wolności*, w: *Długoterminowe kary pozbawienia wolności w teorii i praktyce*, red. W. Zalewski, Gdańsk 2015, s. 16–18.

pozbawienia wolności oraz kary długoterminowe często wyrażają sprzeciw wobec spędzenia pozostałych lat życia w warunkach izolacji penitencjarnej. Dezaprobatą odnoszącą się do sytuacji, w jakiej znaleźli się skazani sprawcy przestępstw, jest najczęściej wyrażana za pośrednictwem aktów samoagresji (np. samookaleczenia) czy prób samobójczych. Podkreślić należy, że każde zdarzenie nadzwyczajne, które w sposób bezpośredni zagraża życiu osadzonego, jest niezwłocznie zgłaszane przez funkcjonariusza czy pracownika zakładu karnego bezpośrednio przełożonemu³¹. Następnie funkcjonariusz sporządza meldunek w systemie Neo.NET. W meldunku opisuje się m.in. okoliczności i przebieg zdarzenia czy rodzaj doznanych obrażeń³². W celu ustalenia przyczyn powstania i okoliczności przebiegu, a także skutków zdarzenia, prowadzi się czynności wyjaśniające³³. Problematyka związana ze zjawiskiem samobójstw popełnianych przez skazanych w trakcie izolacji penitencjarnej zdaje się być coraz bardziej doniosła.

Istotną rolę odgrywa w tym wypadku działalność służby więziennej, która jest zobowiązana do podejmowania działań zapobiegających aktom samobójczym. Zakres działań służby więziennej został szczegółowo opisany w treści Instrukcji nr 2/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności. Instrukcja zawiera szczegółowy opis sposobów i procedur postępowania w celu zapobiegania aktom suicydalnym na terenie jednostek penitencjarnych. Wprowadza trzystopniowy model oddziaływań względem osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Zgodnie z zaleceniami zawartymi w treści Instrukcji profilaktyką presuicydologiczną pierwszego rzędu obejmuje się wszystkie osoby osadzone w danej jednostce penitencjarnej³⁴. Profilaktyka drugiego rzędu odnosi się do osób osadzonych, które wymagają nasilonych oddziaływań, ze

³¹ Zarządzenie Nr 1/2018 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 3 stycznia 2018 r. w sprawie służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, zdarzeń mogących wystąpić w Służbie Więziennej oraz sposobu ich wyjaśniania i dokumentowania, § 5 ust. 1.

³² *Ibidem*, § 6 ust. 1 i 4.

³³ *Ibidem*, § 9 ust. 1.

³⁴ Zgodnie z treścią § 1 Instrukcji nr 2/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności, wydana na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. 2020, poz. 848 t.j.) pod pojęciem „osadzony” rozumie się osoby tymczasowo aresztowane, skazane i ukarane.

względu na wzmożone ryzyko samobójcze. Natomiast profilaktyka trzeciego rządu stosowana jest względem osób osadzonych, które dokonały nieskutecznej próby samobójczej³⁵. Jednym ze środków oddziaływania na osadzonych ujętych w treści Instrukcji jest monitoring. Zgodnie z treścią § 4 ust. 1 pkt 7 instrukcji, w ramach profilaktyki presuicydalnej drugiego rządu, osadzony powinien zostać umieszczony w celi mieszkalnej wieloosobowej lub celi objętej systemem telewizji przemysłowej umożliwiającej stałą kontrolę zachowania osadzonego. Stosownie do treści § 4 ust. 1 pkt 8 instrukcji, osadzonego nie powinno się zostawiać samego w celi mieszkalnej lub innym pomieszczeniu, z wyjątkiem cel i pomieszczeń monitorowanych.

Mając na uwadze powyższe, uznać należy, że monitoring jest postrzegany jako narzędzie, które w sposób istotny zwiększa poziom bezpieczeństwa osadzonych także w aspekcie występowania zdarzeń nadzwyczajnych. Kamery są obecnie powszechnie stosowanym środkiem nadzoru na terenie jednostek penitencjarnych. Zaczęto je stosować już w latach 80. ubiegłego wieku.

Wzrost ich zastosowania datuje się na lata 1998–2009³⁶. Biuro Ochrony i Spraw Obronnych bieżąco analizuje postęp techniczny w zakresie zabezpieczeń techniczno-ochronnych i inicjowanie ich wdrażania w zakładach karnych oraz aresztach śledczych działając we współpracy z Kwatermistrzowsko-Inwestycyjnym Biurem Informatyki i Łączności³⁷. W roku 2012 w każdej jednostce penitencjarnej były zainstalowane średnio 83 kamery. Zasadnym zdaje się zatem sformułowanie pytania, czy rozwój monitoringu faktycznie przyczynił się do zmniejszenia liczby samobójstw popełnianych na terenie jednostek penitencjarnych?

Analiza danych statystycznych opublikowanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej wskazuje, że na przełomie ostatnich czterech lat ilość prób samobójczych wzrosła ze 173 do 208 natomiast liczba samobójstw popełnianych w warunkach izolacji uległa zmniejszeniu z 41 w roku 2009 do 26 w roku 2018.

³⁵ *Ibidem*, § 2 pkt 1, 2 i 3.

³⁶ J. Józwiak, *Raport Krajowego Mechanizmu prewencji – monitoring wizyjny w miejscach pozbawienia wolności*, red. S. Trociuk, „Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich” 2012, nr 12, Warszawa, s. 38–39.

³⁷ Zarządzenie Nr 32/15 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Centralnemu Zarządowi Służby Więziennej, § 21 ust. 2 pkt 3.

Tabela 2. Liczba prób samobójczych w zakładach karnych w latach 2009–2018

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba prób samobójczych po- pełnionych w warunkach izolacji w zakładzie karnym	211	147	191	150	188	175	173	197	223	208

Źródło: dane statystyczne opublikowane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej³⁸.

Tabela 3. Liczba samobójstw w zakładach karnych w latach 2009–2018

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba samobójstw popełnio- nych w warunkach izolacji w zakładzie karnym	41	34	22	18	19	26	23	24	27	26

Źródło: dane statystyczne opublikowane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej.

³⁸ Dane stanowiące podstawę niniejszego opracowania pochodzą ze statystyk opublikowa-
nych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>,
dostęp: 10.01.2020.

Udzielenie jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy rozwój monitoringu wpłynął na zmniejszenie się liczby samobójstw, nie jest możliwe. Determinuje to przede wszystkim brak danych, które zawierałyby informację na temat tego, w jakim miejscu były dokonywane czyny suicydalne i czy miejsca te były objęte monitoringiem. Istotne informacje w tym zakresie zawiera natomiast Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji, w którym zawarto informacje na temat monitoringu w miejscach pozbawienia wolności. W treści raportu przedstawiono wyniki badań ankietowych, które zostały przeprowadzone w 130 jednostkach penitencjarnych. Funkcjonariusze wypełniający ankietę wskazali, że największy wpływ monitoringu dostrzegają w zmniejszającej się liczbie zdarzeń nadzwyczajnych, w tym samobójstw. Powyższe stanowisko potwierdza także Minister Sprawiedliwości w treści pisma z dnia 9 lutego 2011 r.³⁹ Funkcjonariusze zostali także zapytani o to, gdzie najczęściej dochodzi do występowania zdarzeń nadzwyczajnych. W odpowiedzi wskazali, że do zdarzeń nadzwyczajnych dochodzi najczęściej w celach mieszkalnych oraz kąciakach sanitarnych. Funkcjonariusze pomijali natomiast takie miejsca jak cele zabezpieczające, cele dla osób niebezpiecznych czy cele izolacyjne⁴⁰ (gdzie monitoring jest obligatoryjny). Powyższe może prowadzić do wniosku, że większość cel mieszkalnych oraz kąciaków sanitarnych jest objęta monitoringiem, co umożliwi funkcjonariuszom służby więziennej podjęcie działań zapobiegających skutecznemu dokonaniu czynów suicydalnych przez osadzonych.

Mając na uwadze powyższe uznać należy, że rozwój monitoringu mógł w istotny sposób wpłynąć na zmniejszenie się liczby samobójstw popełnianych przez osoby osadzone w jednostkach penitencjarnych.

Monitoring w świetle uregulowań Kodeksu karnego wykonawczego

Obecnie obowiązujące przepisy Kodeksu karnego wykonawczego dopuszczają zgodnie z treścią art. 73a k.k.w.⁴¹ stosowanie w zakładach karnych urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk również przy wykorzystaniu

³⁹ J. Józwiak, *op. cit.*, s. 30.

⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 2013 r. w sprawie celi zabezpieczającej i izby izolacyjnej (Dz.U. 2013, poz. 678), § 6 ust. 4.

⁴¹ Art. 73 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

systemu telewizji przemysłowej⁴². Do dnia 22 października 2009 r. kwestia możliwości zastosowania na terenie zakładu karnego monitoringu była uregulowana w akcie prawnym rangi podstawowej, w postaci rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej i ograniczała się do regulacji zawartych w treści § 81 ust. 2 i § 82 ust. 3, które przewidywały możliwość zainstalowania w celach mieszkalnych oraz miejscach wymienionych w treści § 82 ust. 1 i 2 kamer telewizyjnych oraz urządzeń służących do nasłuchu⁴³. Od dnia 22 października 2009 r. obowiązują nowe regulacje prawne dotyczące możliwości stosowania na terenie jednostek penitencjarnych monitoringu, które zostały dodane przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy⁴⁴. Z dniem 22 października 2009 r. do k.k.w. dodano nowe regulacje prawne w postaci: art. 73a, art. 88c, art. 116 § 5a i § 6 oraz art. art. 212b § 2 wprowadzając tym samym dwie możliwości zastosowania monitoringu:

1) fakultatywne monitorowanie zachowania skazanego przebywającego w zakładzie karnym

oraz

2) obligatoryjne monitorowanie zachowania skazanego przebywającego w zakładzie karnym.

Możliwość fakultatywnego monitorowania zachowania skazanych, przebywających w zakładzie karnym, została uregulowana przez ustawodawcę w art. 73a k.k.w. Z treści tego przepisu wynika, że zakłady karne mogą być monitorowane za pomocą wewnętrznego systemu urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk a także przy wykorzystaniu systemu telewizji przemysłowej. Możliwość fakultatywnego monitoringu została przewidziana również w art. 116 § 5a k.k.w., który stanowi, że skazany może podlegać monitoringowi w sytuacji, gdy jest to uzasadnione koniecznością obserwacji jego stanu zdrowia lub koniecznością zapewnienia mu bezpieczeństwa.

Decyzje w zakresie fakultatywnego zastosowania monitoringu w danym miejscu podejmuje dyrektor zakładu karnego mając na celu zapewnienie

⁴² Art. 73a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

⁴³ Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz.U. 2015, poz. 548).

⁴⁴ Art. 1. ustawy z dnia 18 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2009 nr 115, poz. 963).

bezpieczeństwa i porządku na terenie jednostki penitencjarnej⁴⁵. Przyznanie dyrektorowi zakładu karnego tak szerokich kompetencji w zakresie określenia miejsc i pomieszczeń, w których może zostać zastosowany monitoring, budzi liczne wątpliwości.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na to, że decyzja o konieczności objęcia skazanego monitoringiem podejmowana jest przez dyrektora zakładu karnego jednoosobowo i dla swej skuteczności nie wymaga zgody żadnej innej osoby bądź organu. Brak merytorycznej kontroli decyzji wydawanych w tym zakresie przez dyrektora zakładu karnego rodzi zatem realne niebezpieczeństwo wystąpienia nadużyć. Nie można bowiem wykluczyć, że podejmowane decyzje będą arbitralne, a stosowanie monitoringu stanie się pewnego rodzaju represją stosowaną wobec osadzonych. Jest to stan niepożądany, który powinien ulec zmianie. Należy bowiem pamiętać o tym, że stosowanie monitoringu stanowi istotną ingerencję w sferę życia prywatnego każdego więźnia i jego stosowanie powinno być wykonywane ze szczególnym uwzględnieniem zasady proporcjonalności.

Zastrzeżenia budzi także zbyt ogólne sformułowanie przesłanki zastosowania monitoringu, tj. „zapewnienia bezpieczeństwa i porządku na terenie zakładu karnego”⁴⁶. Określenie poziomu bezpieczeństwa i porządku może być różnie postrzegane w zależności np. od rodzaju zakładu karnego, typu osób osadzonych czy płci osób osadzonych. Zbyt ogólne określenie przesłanki umożliwiającej zastosowanie wobec osadzonych monitoringu wizyjnego uniemożliwia merytoryczną kontrolę zasadności podejmowania takich decyzji. Należy mieć na uwadze, że dyrektor zakładu karnego podejmując decyzję o zastosowaniu tego środka może opierać się jedynie na swoim subiektywnym przekonaniu, że dane zachowanie skazanego zagraża bezpieczeństwu i porządkowi na terenie zakładu karnego. Powyższe budzi wątpliwości także w odniesieniu do możliwości zaskarżenia przedmiotowej decyzji. Zgodnie z treścią art. 7 k.k.w. ustawodawca dopuścił możliwość zaskarżenia decyzji dyrektora zakładu karnego zastrzegając jednocześnie, że podstawą zaskarżenia ma być niezgodność decyzji z prawem⁴⁷. W przypadku tak ogólnego sformułowania przesłanki umożliwiającej zastosowanie

⁴⁵ Art. 73a § 8. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

⁴⁶ Art. 73a § 8. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

⁴⁷ Art. 73a § 7. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

monitoringu, kontrola sądowa jest bardzo ograniczona, a wręcz niemożliwa. Nie ma bowiem katalogu zachowań, które są uznawane za zagrażające bezpieczeństwu czy porządkowi, tym samym mogą być one formułowane w sposób niczym nieograniczony czy wręcz subiektywny.

Kolejna wątpliwość dotyczy zakresu miejsc oraz pomieszczeń, które mogą zostać objęte monitoringiem. Czy dyrektor zakładu karnego może zlecić instalację monitoringu łazni bądź tzw. kąpiku sanitarnym, czyli miejscach, w których więźniowie dokonują czynności *stricte* intymnych? Czy dozwolonym jest instalowanie kamer w salach, gdzie dochodzi do widzeń bez osoby dozorującej? W treści art. 73a § 8 k.k.w. nie znajdziemy odpowiedzi na te pytania, ponieważ ustawodawca nie określił katalogu miejsc oraz pomieszczeń, w których dyrektor zakładu karnego może zlecić instalację urządzeń monitorujących zachowanie skazanego.

Katalog miejsc, w których może zostać fakultatywnie zainstalowany monitoring zawiera natomiast art. 73a § 2 k.k.w.⁴⁸ Podkreślić należy, że jest to katalog otwarty, co w konsekwencji nie wyklucza możliwości zastosowania monitoringu w innym miejscu, nie wyszczególnionym w treści tego przepisu. C. Mecwaldowski, opisując zabezpieczenia techniczno-ochronne stosowane na terenie zakładów karnych, zwraca uwagę na miejsca charakterystyczne, w których instaluje się system monitoringu wizyjnego. Do miejsc tych zalicza się: celę zabezpieczającą (obligatoryjnie obraz i dźwięk, należy zwrócić szczególną uwagę na jakość dźwięku ze względu na specyficzną budowę celi), celę izolacyjną (obligatoryjny monitoring)⁴⁹, świetlice, kaplice, biblioteki, pasy ochronne, śluzy bram wjazdowych, obszar przed bramą wjazdową na teren jednostki, przejścia, wejścia, wyjścia na terenie jednostki i w obiektach oraz obszar przy wejściu do kancelarii tajnej⁵⁰. Zgodnie z treścią art. 73a § 2 k.k.w., monitoring można zastosować m.in. w takim miejscu, jak cele mieszkalne wraz z częścią sanitarno-higieniczną czy łaznie. Instalację kamer w tych miejscach potwierdzają liczne skargi osadzonych kierowane do Rzecznika Praw Obywatelskich, przytoczone przez Rzecznika w treści

⁴⁸ Art. 73a § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

⁴⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 2013 r. w sprawie celi zabezpieczającej i izby izolacyjnej (Dz.U. 2013, poz. 638), § 6 ust. 4.

⁵⁰ C. Mecwaldowski, *Zabezpieczenia techniczno-ochronne zakładów karnych i aresztów śledczych*, red. K. Dąbrowska, T. Serafin, Ochrona Mienia i Informacji, Warszawa 2014, s. 22–23.

Raportu Krajowego Mechanizmu Prewencji⁵¹. Autorzy skarg wskazują, że są obejmowani monitoringiem w miejscach, w których znajdują się w sytuacjach krępujących bądź intymnych, tj. w łazniach, częściach cel mieszkalnych przeznaczonych do celów sanitarno-higienicznych oraz pomieszczeniach wyznaczonych do przeprowadzania kontroli osobistej. Podkreślają jednocześnie, że przebywając w tych miejscach są najczęściej pozbawieni odzieży, a świadomość, że są wówczas obserwowani przez pracowników administracji więziennej jest dla nich dyskomfortowa oraz wstydliva⁵². Zarzut nieuprawnionego monitorowania celi mieszkalnej wraz z częścią sanitarną, w której wykonywane były czynności fizjologiczne, podnosił także osadzony w treści pozwu o zadośćuczynienie kierowanym przeciwko Skarbowi Państwa. Sąd Okręgowy we Wrocławiu „uznał, że dobra osobiste powoda A.M., w postaci prawa do minimum intymności w warunkach odbywania kary pozbawienia wolności, zostały naruszone”⁵³. Mając na uwadze powyższe uznać należy, że stałe monitorowanie więźniów w sytuacjach intymnych, np. podczas korzystania z łazni czy kąpielnicy sanitarnego, stoi w sprzeczności z zasadą ochrony życia prywatnego, która została wyrażona w art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁵⁴ i art. 8 Konwencji o Ochronie Człowieka i Podstawowych Wolności⁵⁵ oraz zasady przyrodzonej godności człowieka wynikającej z art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁵⁶.

Wątpliwości budzi także kwestia możliwości instalacji kamer w miejscach widzeń, które odbywają się bez udziału osoby dozorującej. Nie bez znaczenia dla rozważań nad tym problemem jest fakt, iż ten rodzaj widzeń stanowi nagrodę, która została uregulowana w treści art. 138 § 1 pkt 2 i 3 k.k.w.⁵⁷ Instalacja kamer monitoringu w pomieszczeniach,

⁵¹ J. Józwiak, *op. cit.*, s. 29–30.

⁵² *Ibidem*, s. 29

⁵³ Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 31 stycznia 2013 r., sygn. akt. I C 723/11, LEX 1848766.

⁵⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483), art. 47.

⁵⁵ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993 nr 61, poz. 284), art. 8.

⁵⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483), art. 8.

⁵⁷ Art. 138 § 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

gdzie odbywają się widzenia bez udziału osoby dozorującej, zdaje się stać w sprzeczności z intencją, jaka kierowała ustawodawcą w związku z wprowadzeniem takiego rodzaju nagrody. Istotą tego rodzaju nagrody powinien być szerszy zakres prywatności przyznany skazanemu oraz swobody w kontakcie z osobą odwiedzającą z uwagi na brak nadzoru przez osobę dozorującą. Liczne skargi kierowane do Rzecznika Spraw Obywatelskich wskazują jednak, że widzenia te są poddawane częstej kontroli w zakresie monitoringu wizyjnego. Dyrektor Generalny Służby Więziennej w odpowiedzi na pismo Rzecznika Praw Obywatelskich wskazał, że przepisy k.k.w. zezwalają na monitorowanie pomieszczeń, w których przeprowadzane są widzenia, a ustawodawca nie uzależnia tej możliwości od sposobu ich przeprowadzania. Ponadto Dyrektor wskazał, że widzenie bez osoby dozorującej nie może być poczytywane jako widzenie bezdozоровe. Administracja jednostki penitencjarnej ma możliwość zapewnienia bezpieczeństwa osobom odwiedzającym poprzez zastosowanie monitoringu, podstawą prawną dla takiej decyzji jest art. 73a § 8 k.k.w.⁵⁸ Odmienne zdanie wyraził Minister Sprawiedliwości, który wskazał, że ten rodzaj widzenia powinien odbywać się bez zastosowania monitoringu, a w sytuacji, gdy dyrektor ma wątpliwości, co do bezpieczeństwa przebiegu widzenia, tego rodzaju nagroda nie powinna być w ogóle przyznawana osadzonemu⁵⁹. Opinia wyrażona przez Ministra Sprawiedliwości wyraża istotę analizowanej nagrody, która ma przejawiać się w braku kontroli zarówno w aspekcie osobistym, jak i wizualnym, jakim jest monitoring. Należy zgodzić się z opinią Ministra Sprawiedliwości, sugerującą udzielenie odmowy przyznania nagrody w sytuacji, gdy jej realizacja miałaby mieć jedynie charakter pozorny.

Obligatoryjną potrzebę zastosowania monitoringu ustawodawca przewidział w stosunku do osób skazanych oraz tymczasowo aresztowanych, które stwarzają poważne zagrożenie społeczne albo poważnie zagrażają bezpieczeństwu zakładu karnego lub aresztu⁶⁰. Osoby te osadzone są w zakładach karnych typu zamkniętego w warunkach, które zapewniają ochronę społeczeństwa oraz bezpieczeństwo zakładu karnego. Z uwagi na to, że osoby objęte obligatoryjnym monitoringiem należą do grupy osadzonych, uznawanych za szczególnie niebezpiecznych, monitorowanie zachowania

⁵⁸ J. Józwiak, *op. cit.*, s. 32.

⁵⁹ *Ibidem*, s. 33.

⁶⁰ Art. 88c § 1 i 212a § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

skazanych i tymczasowo aresztowanych odbywa się stale w celach mieszkalnych, nie wyłączając części przeznaczonych do celów sanitarno-higienicznych, a także w pomieszczeniach i miejscach wyznaczonych do pracy, nauki, widzeń, odprawiania nabożeństw, spacerów, spotkań religijnych i nauczania religii oraz odbywania zajęć kulturalno-oświatowych⁶¹. Wyjątek od zasady obligatoryjnego monitoringu względem osób osadzonych w celach dla osób szczególnie niebezpiecznych stanowi regulacja zawarta w § 98 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej. Zgodnie z treścią tego przepisu „w celu zapewnienia porządku, bezpieczeństwa lub powierzchni mieszkalnej, o której mowa w art. 110 § 2 kodeksu, dyrektor może podjąć decyzję o umieszczeniu w celi dla osadzonych niebezpiecznych innych osadzonych, z zastrzeżeniem ust. 2. W takim przypadku zachowanie osadzonego umieszczonego w celi dla osadzonych niebezpiecznych nie podlega monitorowaniu, chyba że zachodzi okoliczność, o której mowa w art. 116 § 5a kodeksu”⁶².

Nadmienić należy, że w roku 2011 na mocy ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy dodano art. 88d oraz art. 212ba, który poszerzył krąg osób skazanych oraz tymczasowo aresztowanych, których zachowanie może zostać objęte obligatoryjnym stałym monitoringiem poprzez zastosowanie do nich regulacji odpowiednich dla skazanych szczególnie niebezpiecznych.

Ustawodawca wprowadził poprzez te regulacje szczególną formę ochrony dla osób skazanych bądź tymczasowo aresztowanych, które uczestniczą bądź uczestniczyły w postępowaniu karnym, toczącym się bądź zakończonym, w charakterze świadka, podejrzanego, oskarżonego lub pokrzywdzonego w sytuacji, gdy w związku z tym postępowaniem wystąpiło poważne zagrożenie lub istnieje bezpośrednia obawa wystąpienia poważnego zagrożenia dla ich życia lub zdrowia⁶³. Dyrektor zakładu karnego lub dyrektor aresztu śledczego może zastosować wobec skazanego lub tymczasowo aresztowanego formę ochrony przewidzianą odpowiednio w art. 88d bądź art.

⁶¹ Art. 88b § 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

⁶² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz.U. 2016, poz. 1804), § 98 ust. 3.

⁶³ Art. 88d § 2 pkt 1 i 212ba § 2 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

212ba k.k.w. na wniosek: sądu, przed którym toczy się postępowanie karne, prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze lub na uzasadniony wniosek skazanego lub tymczasowo aresztowanego.

Monitorowanie zachowania skazanego, a także pomieszczeń i miejsc na terenie zakładu karnego należy do kompetencji Służby Więziennej oraz pracowników zakładu karnego⁶⁴. Funkcjonariusze pełniący służbę na stanowisku monitorowanego zobowiązani są do: stałego obserwowania zachowania osadzonych, obserwacji wyznaczonych rejonów zakładu i niezwłocznego meldowania dowódcy o wszelkich zmianach niesprawności systemu monitorowania oraz zachowaniach godzących w porządek i bezpieczeństwo zakładu⁶⁵.

Nadmienić należy, że zgodnie z treścią art. 73a § 4 k.k.w. monitorowanie i utrwalanie dźwięku nie może obejmować informacji objętych tajemnicą prawnie chronioną bądź tajemnicą spowiedzi. Do informacji prawnie chronionych zaliczamy m.in.: tajemnicę adwokacką lub radcowską (obrończa) a także tajemnicę korespondencji, tajemnicę służbową, tajemnicę państwową oraz tajemnicę zawodową⁶⁶.

Obraz z kamer monitoringu, zainstalowany w części celi mieszkalnej przeznaczonej do celów sanitarno-higienicznych, a także na terenie łaźni, ma być przekazywany do monitorów bądź urzędzeń w taki sposób, aby uniemożliwić ukazywanie intymnych części ciała skazanego oraz wykonywanie przez niego intymnych czynności fizjologicznych⁶⁷. Powyższa regulacja jest niezwykle istotna w świetle regulacji gwarantowanych każdemu człowiekowi przez Konstytucję RP. Zgodnie z treścią art. 30 Konstytucji RP, „przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”.

⁶⁴ Art. 73a § 9 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

⁶⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz.U. 2016, poz. 1804), § 55.

⁶⁶ Problematyka dotycząca informacji objętych tajemnicą prawnie chronioną z uwagi na swoją złożoność oraz doniosłość wymaga pogłębionej analizy oraz odrębnego opracowania. Na potrzeby niniejszego artykułu odsyłam czytelnika do zapoznania się z treścią ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. w sprawie ochrony informacji niejawnych (Dz.U. 2019, poz. 742 ze zm.).

⁶⁷ Art. 73a § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

Z treści art. 30 Konstytucji RP wynika zatem, że godność człowieka jest nienaruszalna i niezbywalna, a orzeczenie kary w stosunku do danej osoby i osadzenie jej w zakładzie karnym nie uprawnia organów publicznych do jej naruszenia czy ograniczenia⁶⁸.

Pomimo ustawowego zagwarantowania przekazywania obrazu w taki sposób, aby nie ukazywał on części intymnych skazanych oraz wykonywania przez nich czynności fizjologicznych, praktyczne zastosowanie tej regulacji budzi wątpliwości. Z treści przepisów k.k.w. wynika, że zastosowanie wobec skazanego monitoringu ma na celu stałe kontrolowanie jego zachowania. W konsekwencji prowadzi to do tego, że kamery monitoringu są włączone przez całą dobę i rejestrują każde zachowanie skazanego w obrębie danego pomieszczenia. Obraz jest na bieżąco rejestrowany oraz przekazywany do monitorów bądź urządzeń, które są nadzorowane przez pracowników administracji zakładu karnego. Rodzi się zatem pytanie, jakie środki techniczne są wykorzystywane w celu uniemożliwienia ukazania intymnych części ciała bądź dokonywania czynności fizjologicznych skazanych w sytuacji, gdy kamera obejmuje swoim zasięgiem zakres pomieszczenia, w którym takie czynności są wykonywane? Uznać bowiem należy, że środki techniczne wykorzystywane do tego celu nie mogą być koordynowane ani nadzorowane przez pracowników zakładu karnego, ponieważ obraz ma zostać przesłany do monitora lub urządzenia już w postaci uniemożliwiającej ukazanie czynności fizjologicznych bądź intymnych. Na tle powyższych rozważań rodzi się zatem wątpliwość, czy art. 73a § 5 k.k.w. nie posiada jedynie „fasadowego” charakteru.

W sytuacji, gdy utrwalony obraz lub dźwięk nie zawiera informacji wskazujących na popełnienie przestępstwa bądź nie jest istotny dla bezpieczeństwa zakładu karnego albo bezpieczeństwa skazanego, podlega on niezwłocznemu zniszczeniu⁶⁹. Inaczej wygląda postępowanie w sytuacji, gdy utrwalony dźwięk lub obraz jest istotny dla bezpieczeństwa skazanego lub zakładu karnego. W takiej sytuacji dyrektor zakładu karnego podejmuje decyzję o sposobie jego wykorzystania oraz o czasie, przez jaki będzie on przechowywany⁷⁰.

⁶⁸ P. Petasz, *Kara kryminalna i jej konstytucyjny wymiar*, w: *Prawo karne wobec Konstytucji*, red. M. Pająk, R. Zawłocki, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2018, s. 59.

⁶⁹ Art. 73a § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

⁷⁰ Art. 73a § 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

Istotnym jest, że art. 73a § 7 k.k.w. nie reguluje długości okresu przez jaki może być przechowywany utrwalony obraz lub dźwięk oraz nie określa sposobów jego wykorzystania. Ustawodawca po raz kolejny przyznał bardzo szerokie kompetencje dyrektorowi zakładu karnego, który może w sposób samodzielny decydować o tym, w jaki sposób wykorzysta utrwalony obraz lub dźwięk oraz przez jak długi okres czasu będzie on przechowywany.

Stałe monitorowanie zachowania nie odnosi się jedynie do osób skazanych. Należy bowiem pamiętać, że stałemu monitoringowi poddani są także funkcjonariusze służby więziennej oraz pracownicy zakładów karnych. Funkcjonariusze upatrują w monitoringu wiele korzyści, zwracając m.in. uwagę na to, że monitoring daje możliwość kontroli osobom zarządzającym personelem w zakresie prawidłowości realizacji powierzonych zadań służbowych czy podejmowania bieżących decyzji w oparciu o obraz z kamer. Ponadto monitoring daje możliwość zdobycia dodatkowej wiedzy na temat atmosfery panującej w danej jednostce, ewentualnych konfliktach czy nastrojach panujących wśród osadzonych⁷¹. Są także zdania wyrażające dezaprobatę dla tego rodzaju nadzoru, która odnosi się do poczucia ciągłej kontroli przez osoby przełożone, co przekłada się w sposób istotny na bezpośrednie kontakty zawodowe. Funkcjonariusze zauważają także pewną dysproporcję w faktycznym zachowaniu podczas pracy w zestawieniu z odbiorem tych zachowań poprzez obraz kamer. Funkcjonariusze powołują się w tym wypadku na sytuacje, w których dochodzi do zastosowania przymusu bezpośredniego. Twierdzą, że z uwagi na to, iż są to zdarzenia o bardzo dynamicznym przebiegu, ich rejestracja przynosi często więcej komplikacji niż korzyści, a zapisy monitoringu są często wykorzystywane przeciwko nim. Istotną obawą wyrażaną przez funkcjonariuszy jest także sytuacja, w której zarejestrowane czynności służbowe zostaną wykorzystane przez nieodpowiednie osoby.

Monitoring może wpływać również na zmniejszenie poziomu odpowiedzialności u funkcjonariuszy. Poziom czujności może być istotnie zmniejszony z uwagi na świadomość ciągłej kontroli osadzonych za pomocą kamer⁷². Funkcjonariusze, tak samo jak osoby osadzone w zakładzie karnym, skarżą się na poczucie utraty prywatności i nieustanne poczucie kontroli. Zwracają uwagę na to, że powoduje to ciągłe odczuwanie

⁷¹ R. Poklek, *Wpływ nowoczesnych technologii na psychospołeczne funkcjonowanie personelu więziennego*, w: *Kierunki zmian organizacyjno-technicznych w Służbie Więziennej*, red. T. Serafin, Warszawa 2016, s. 98.

⁷² *Ibidem*, s. 99.

napięcia wewnętrznego oraz przyjęcie sztucznie wykreowanej postawy mającej na celu okazanie pełnego zaangażowania w pracę bez chwili rozluźnienia⁷³. Opisane powyżej negatywne następstwa poddawania funkcjonariuszy stałemu monitoringowi powodują, że szukają oni miejsc nie objętych działaniem kamery, aby móc chociaż przez chwilę zachowywać się w sposób naturalny i niczym nie skrępowany⁷⁴.

Mając na uwadze powyższe uznać należy, że każdy człowiek niezależnie od tego, jaki jest powód jego obserwacji, nie czuje się w takiej sytuacji komfortowo. Zarówno funkcjonariusze, jak i osadzeni wskazywali na liczne dolegliwości natury psychicznej jak i społecznej, jakie generuje stała obserwacja monitoringu.

Monitoring staje się coraz bardziej powszechnym środkiem zapewnienia bezpieczeństwa zarówno w aspekcie indywidualnym, jak i publicznym. Wzrost zainteresowania tym środkiem ochrony możemy zauważyć w każdej sferze codziennego życia. Kamery monitoringu towarzyszą nam w przestrzeni miejskiej oraz osobistej. Nie powinno zatem dziwić, że jest to środek doceniany również w zakresie utrzymania porządku i bezpieczeństwa w obrębie zakładów karnych.

Analiza przepisów k.k.w. w zakresie monitoringu ukazała, że konieczne są zmiany legislacyjne, które wyeliminują pojawiające się na tym tle wątpliwości. Pożądanym jest, aby przepisy k.k.w. regulujące kwestię monitoringu były precyzyjne i nie budziły wątpliwości interpretacyjnych.

Uznać należy, że pożądanym jest, ażeby ustawodawca doprecyzował treść przepisów uprawniających dyrektora zakładu karnego do objęcia skazanego monitoringiem w taki sposób, aby określały, kiedy i w jakim zakresie kontrola może zostać przeprowadzona oraz wskazywały organ (osobę), która będzie merytorycznie nadzorowała wydawane w tym przedmiocie decyzje. Ponadto ustawodawca powinien w sposób możliwie precyzyjny wskazać katalog sytuacji, w których możliwym jest zainstalowanie monitoringu w łazniach, kąciakach sanitarnych oraz pomieszczeniach przeznaczonych do kontroli osobistej z uwagi na poszanowanie intymności osób osadzonych. Zmian wymaga również treść art. 73a § 7 k.k.w. Zasadnym jest, aby w treści tego przepisu ustawodawca wskazał maksymalny okres czasu, przez który mogą być przechowywane utrwalone zapisy obrazu lub dźwięku oraz zawarł w nim katalog metod, które mają służyć wykorzystaniu tych materiałów.

⁷³ *Ibidem.*

⁷⁴ *Ibidem*, s. 100.

Analizując zagadnienia związane z problematyką zastosowania monitoringu należy mieć na uwadze, że monitoring wizyjny stanowi narzędzie, które w sposób istotny narusza prywatność tak osób osadzonych w zakładach karnych, jak i funkcjonariuszy służby więziennej. Dlatego uznać należy, że monitoring wizyjny powinien być stosowany ze szczególnym uwzględnieniem zasady proporcjonalności oraz z poszanowaniem prywatności i godności każdego człowieka.

Zakończenie

Monitoring jest jednym z podstawowych narzędzi wykorzystywanych do zapewnienia bezpieczeństwa na terenie zakładu karnego. Wartość ekonomiczna tego środka ochrony oraz brak konieczności angażowania dużej ilości pracowników zakładu karnego do jego obsługi z pewnością stanowią duże zalety tego rozwiązania. Możliwość stałego monitorowania zachowania skazanych umożliwia także szybką reakcję ze strony personelu zakładu karnego w sytuacji wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych, m.in. prób samobójczych czy samookaleczeń. Mimo istotnego wpływu monitoringu na działania funkcjonariuszy istotnym jest, aby monitoring był wykorzystywany w celu wzmocnienia codziennej pracy funkcjonariuszy, a nie ich zastąpienia. Monitoring nie stanowi narzędzia interpersonalnego, a bezpośredni kontakt z więźniem jest najistotniejszym elementem pracy resocjalizacyjnej.

Ponadto należy zwrócić uwagę na to, że niektóre przepisy k.k.w. regulujące problematykę zastosowania monitoringu wizyjnego wymagają zmian legislacyjnych. Dotyczy to przede wszystkim regulacji prawnych, na mocy których dyrektor zakładu karnego uzyskuje kompetencję do samodzielnego decydowania o tym, gdzie i w jakim zakresie należy objąć skazanego środkiem ochronnym w postaci monitoringu wizyjnego. Przepisy k.k.w. powinny w sposób możliwie wyczerpujący oraz precyzyjny określać, gdzie i w jakim zakresie kontrola ta może zostać przeprowadzona oraz wskazywać organ bądź osobę, która będzie uprawniona do merytorycznej kontroli decyzji dyrektora. Brak precyzyjnych regulacji w tym zakresie oraz szeroki zakres uznaniowości dyrektora zakładu karnego może prowadzić do licznych nadużyć w zakresie stosowania tego środka ochrony.

Istotnym problemem jest także brak ogólnodostępnych danych wskazujących jaka ilość pomieszczeń oraz liczba osób została objęta monito-

ringiem wizyjnym na terenie zakładów karnych. Brak jest także danych dotyczących w jakich miejscach dochodzi do prób samobójczych oraz czy miejsca te są objęte monitoringiem.

Mając na uwadze treść rozważań poczynionych w niniejszym artykule uznać należy, że zastosowanie monitoringu z pewnością nie rozwiąże wszystkich problemów, jakie pojawiają się w aspekcie zapewnienia bezpieczeństwa w jednostkach penitencjarnych. Nie mniej monitoring stał się w ostatnich latach podstawowym narzędziem służącym nadzorowi osób pozbawionych wolności. Jego skuteczność potwierdzają funkcjonariusze służby więziennej, a także Minister Sprawiedliwości. Za jego skutecznością przemawia także spadek liczby samobójstw popełnianych na terenie jednostek penitencjarnych. Powyższe pozwala na sformułowanie wniosku, że zastosowanie monitoringu ma wpływ na poziom bezpieczeństwa w zakładach karnych.

Podkreślić należy, że rozważania podjęte w niniejszej pracy ukazują jedynie niewielką część problemów jakie pojawiają się na tle analizowanego zagadnienia. Problematyka monitoringu wizyjnego stanowi zagadnienie niezwykle złożone i wielowątkowe, które wymaga pogłębionej analizy zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i praktycznym.

Bibliografia

Literatura

Ambrozik W., *Totalny, stygmatyzujący i wykluczający charakter oddziaływań resocjalizacyjnych*, „Resocjalizacja Polska” 2013, nr 5.

Felczak J., *Polski system penitencjarny racjonalizacja kosztów*, Warszawa 2014.

Goffman E., *Charakterystyka instytucji totalnych*, w: *Współczesne teorie socjologiczne*, red. A. Jasińska-Kania, L.M. Nijakowski, J. Szacki, M. Ziółkowski, Warszawa 2006.

Hołda J., *Przestępczość i polityka kryminalna w Polsce współczesnej*, w: *Prawo karne wykonawcze*, red. K. Paterak-Nowak, Warszawa 2017.

Hołyst B., *Wiktymologia*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2006.

Józwiak J., *Raport Krajowego Mechanizmu prewencji – monitoring wizyjny w miejscach pozbawienia wolności*, red. S. Trociuk, „Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich” 2012, nr 12, Warszawa.

Klepczyński A., Kłodoczny P., Wiśniewska K., *Tymczasowe aresztowanie – (nie)tymczasowy problem. Analiza aktualnej praktyki stosowania tymczasowego aresztowania*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2019.

Łuczak E., *Współczesne problemy resocjalizacji penitencjarnej i ich minimalizowanie*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2016, T. XXXV, z. 2.

Machel H., *Sens i bezsens długotrwałej izolacji więziennej – opracowanie poświęcone karze 25 lat pozbawienia wolności oraz karze dożywotniego pozbawienia wolności*, w: *Długoterminowe kary pozbawienia wolności w teorii i praktyce*, red. W. Zalewski, Gdańsk 2015.

Machel H., *Więzienie jako instytucja karna i resocjalizacyjna*, Gdańsk 2003, s. 194–196.

Mecwaldowski C., *Zabezpieczenia techniczno-ochronne zakładów karnych i aresztów śledczych*, red. K. Dąbrowska, T. Serafin, Ochrona Mienia i Informacji, Warszawa 2014.

Nawój-Śleszyński A., *Przeludnienie więzień w Polsce – przyczyny, następstwa i możliwości przeciwdziałania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.

Petasz P., *Kara kryminalna i jej konstytucyjny wymiar*, w: *Prawo karne wobec Konstytucji*, red. M. Pająk, R. Zawłocki, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2018.

Poklek R., *Wpływ nowoczesnych technologii na psychospołeczne funkcjonowanie personelu więziennego*, w: *Kierunki zmian organizacyjno-technicznych w Służbie Więziennej*, red. T. Serafin, Warszawa 2016.

Sas M., *Penitencjarne aspekty przestępczości zorganizowanej na przykładzie Aresztu Śledczego w Poznaniu*, w: *Przestępczość XXI Wieku Zapobieganie i Zwalczanie Problemy prawno-kryminologiczne*, red. E.W. Pływaczewski, W. Filipkowski, Z. Rau, Warszawa 2015.

Szymanowski T., *Przeludnienie zakładów karnych, jego następstwa, metody ograniczenia tego zjawiska*, „Czasopismo prawa karnego i nauk penalnych” 2007, Rok XI, z. 1.

Zawada E., *Penitencjarne aspekty przestępczości zorganizowanej*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 1999, nr 24–25.

Akty prawne

Dokument „Przestrzeń mieszkalna przypadająca na jednego osadzonego w jednostkach penitencjarnych: standardy CPT” CPT/Inf (2015) 44 oraz § 42 CPT/Inf (2014) 21 i § 83 CPT/Inf (2011).

Instrukcji nr 2/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności, https://bip.sw.gov.pl/SiteCollectionDocuments/ZK_Wierzchowo/Instrukcja%20Nr%202%20w%20sprawie%20zapobiegania%20samob%3%B3jstwom%20os%3%B3b%20pozbawionych%20wolno%20C5%9Bci.pdf, dostęp: 10.01.2020.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483).

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993 nr 61, poz. 284).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej (Dz.U. 2016, poz. 1804).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 2013 r. w sprawie celi zabezpieczającej i izby izolacyjnej (Dz.U. 2013, poz. 678).

Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, (Dz.U. 2015, poz. 548).

Ustawa z dnia 18 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2009 nr 115, poz. 963).

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. w sprawie ochrony informacji niejawnych (Dz.U. 2019, poz. 742 t.j.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2020, poz. 523 t.j.).

Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. 2020, poz. 848 t.j.).

Zarządzenie Nr 1/2018 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 3 stycznia 2018 r. w sprawie służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, zdarzeń mogących wystąpić w Służbie Więziennej oraz sposobu ich wyjaśniania i dokumentowania, <https://edu.cossw.pl/file/redir.php?f=bzCzw0BPKKi>, dostęp: 10.01.2020.

Zarządzenie Nr 32/15 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Centralnemu Zarządowi Służby Więziennej, <https://edu.cossw.pl/file/redir.php?f=D0N-sc0oa2Hu>, dostęp: 10.01.2020.

Orzecznictwo

Wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 31 stycznia 2013 r., sygn. akt. I C 723/11, LEX 1848766.

Źródła internetowe

Statystyki Centralnego Zarządu Służby Więziennej, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>, dostęp: 10.01.2020.

Statystyki Centralnego Zarządu Służby Więziennej, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>, dostęp: 10.01.2020.

Statystyki Centralnego Zarządu Służby Więziennej, <https://sw.gov.pl/assets/32/72/45/1232f1acee0f5988ff6e51289192370c3bdb6762.pdf>, dostęp: 17.03.2020.

Statystyki Głównego Urzędu Statystycznego, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/osadzeni-w-zakladach-karnych-i-aresztach-sledczych,2,1.html>, dostęp: 17.03.2020.

Statystyki Komendy Głównej Policji, <http://www.statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/121940,Przestepstwa-ogolem.html>, dostęp: 10.01.2020.

Statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości, *Statystyka sądowa prawomocne osądzienia osób dorosłych lata 2013-2017*, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>, dostęp: 10.01.2020.

